

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1926 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om beredande av erforderlig giltighet åt arbetsgivares utfästelser om pensionering av anställd personal.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 207, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Carl Gustaf Ekman* hemställt, det riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och på vilket sätt erforderlig giltighet lämpligen må kunna beredas åt arbetsgivares utfästelser om pensionering av hos honom anställd personal, och att för riksdagen framläggas det resultat, vartill utredningen kan föranleda.

Beträffande de skäl, motionären anført till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Fråga av likartad beskaffenhet med den i motionen berörda har tidigare varit föremål för riksdagens prövning. I en vid 1923 års riksdag väckt motion (II: 74) hemställdes nämligen av två motionärer, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana bestämmelser, som skyddade för pensionering eller dylikt ändamål avsatta men under bolags eller donators förvaltning stående fonder mot att användas till annat än avsett ändamål. Över motionen avgav första lagutskottet utlåtande (nr 17), däri utskottet anförde:

»Såsom motionärerna anført, hava i åtskilliga företag medel avsatts för pensionering av hos företaget anställda tjänstemän och arbetare. Dessa medel bokföras i regel såsom en företags skuld. Emellertid finnes icke någon garanti för, att nämnda medel verkligen komma att användas till det med desamma avsedda ändamålet. Arbetsgivaren kan i allmänhet förfoga över tillgångarna efter gottfinnande, och, därest företaget kommer på obestånd, ingå desamma i konkursboet. Pensionstagarna bliva i sådant fall hänvisade att i likhet med övriga oprioriterade borgenärer bevaka sina fordringar i konkursen. Givetvis kunna dessa förhållanden medföra stötande följder. De anställ-

Bihang till riksdagens protokoll 1926. 9 saml. 1 avd. 15 häft. (Nr 19.) 1

da torde ofta genom förefintligheten av pensions- eller understödsfonder bringas den uppfattningen, att de äga en tryggad rätt till mot dessa fonder svarande tillgångar. I tro att de, även om företaget råkar i ekonomiska svårigheter, med säkerhet kunna påräkna pension eller understöd, kunna de understunda taga anställning på villkor, som de icke skulle hava antagit, därest de insett, att de avsatta fonderna icke erbjöde någon säker garanti för, att i utsikt ställda förmåner verkligen komme att utgå. Särskilt måste det synas hårt, att pensions- eller understödsfonder kunna disponeras för annat än avsett ändamål i de fall, då de anställda genom avdrag å lönen måst bidra till fondernas bildande.

Det ligger i öppen dag, att ovanberörda förhållande icke är tillfredsställande. I synnerhet är det stötande, att arbetsgivare genom att avsätta medel till pensionsfonder kunna hos de anställda väcka förhoppningar om tryggad pension vid ålderdom eller arbetsoförmåga, vilka förhoppningar gäckas, då behovet av pension inträder. Emellertid torde det kunna ifrågasättas, huruvida de förefintliga missförhållandena kunna på i motionen anvisade vägar undanröjas. Märkas bör, att ett tryggande av pensionsfonders användning till avsett ändamål förutsätter skydd för dylika fonder i två olika riktningar. Å ena sidan kräves skydd mot företaget självt, å andra sidan mot dess borgenärer. Att i båda dessa hänseenden säkerställa de avsatta medlen men samtidigt tillåta, att desamma förbliva under arbetsgivarens förvaltning, torde icke vara möjligt. En lösning av det förevarande problemet i enlighet med dessa linjer lär därför icke stå att finna. Motionärerna hava framkastat, att syftet möjligen skulle kunna uppnås genom införande av någon bestämmelse i aktiebolagslagen eller genom antagande av särskilda bestämmelser om förmånsrätt. Intendera av dessa förslag torde emellertid bereda erforderligt skydd i båda de önskade riktningarna, och sistnämnda alternativ skulle lätt kunna leda till missbruk. Ehuru utskottet behjärtar de skäl, som ligga till grund för motionärernas framställning, kan utskottet sålunda icke tillstyrka lagstiftning i enlighet med i motionen angivna principer.

Till stöd för utskottets uppfattning, att motionen icke bör vinna riksdagens bifall, talar vidare, att redan inom den gällande lagstiftningens ram möjligheter givas att på verksamt sätt trygga tjänstemäns eller arbetares rätt till pension. För arbetsgivare, som önskar effektivt säkerställa de hos honom anställdas pensionering, finnas olika vägar. Han kan sålunda med enskild försäkringsanstalt träffa avtal om livräntor för hos honom anställda löntagare. I enlighet med stadgande i 34 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring och de närmare bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 31 december 1917 angående anordnande av den i nyssnämnda lagrum omfördälda, på frivilliga avgifter grundade försäkringen kan vidare genom pensionsstyrelsen erhållas pensionsförsäkring för såväl enskilda anställda som för samtliga till viss grupp anslutna personer. Genom lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar öppnas möjlighet att såsom understödsföreningar organisera kassor för beredande av pension åt anställda. Denna form, som förutsätter, att de anställda själva bidra till sin pensionering, kan begagnas, även om kostnaderna för pensioneringen till största delen bestridas av arbetsgivaren eller genom avkastningen av särskilda fonder. Rätten till inträde i föreningen kan begränsas till personer, anställda hos viss arbetsgivare, eller också stå öppen för en vidare krets. I detta avseende må erinras, att i enlighet med förslag utarbetat av en på initiativ av Stockholms handelskammare tillsatt kommitté bildats en understödsförening, i vilken inträde är medgivet för varje arbetsgivare, som i riket idkar näring, samt hos honom anställda löntagare, som uppfylla vissa villkor. Givetvis kan arbetsgivaren trygga erläggandet av utfästa pensioner även genom att på annat sätt än det nu be-

rörda skapa ett särskilt rättssubjekt, som har att ombesörja pensioneringen. Genom att avskilja för ändamålet avsatta eller donerade fonder från rörelsen i övrigt och ställa desamma under särskild förvaltning kan han sålunda skapa en stiftelse, som är rättsligen skild från hans förmögenhet. Det lär kunna förväntas, att, när frågan om lagstiftning rörande stiftelser upptages till behandling, även den nu berörda formen av pensionskassor kommer att bliva föremål för uppmärksamhet.

Den tanken har även framkommit, att i lag borde föreskrivas, att arbetsgivare, som under löfte om pension anställde någon i sin tjänst, skulle vara skyldig att på något av ovan angivna eller annat sätt för framtiden säkerställa pensionens utbetalande. Att på detta sätt genom lagbestämmelser ingripa i ett privat avtalsförhållande torde emellertid icke vara tillrådligt. Lagbestämmelser i nämnda syfte måste innehålla detaljerade föreskrifter rörande de olika sätten för pensionsrättens tryggande och torde därför även bliva synnerligen svåra såväl att utforma som att praktiskt genomföra. Det mest vägande skälet mot en dylik lagstiftning är emellertid, såsom motionärerna framhållit, att desamma skulle minska arbetsgivarnas beredvillighet att sörja för de anställdas pensionering. Därest arbetsgivarna skulle tvingas att ur sin rörelse uttaga större belopp och att ställa desamma under särskild förvaltning eller överlämna dem till försäkringsanstalt, skulle de flesta antagligen avhålla sig från att vare sig utfästa pensioner eller anslå medel därtill.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Enligt vad utskottet inhämtat, har frågan om beredande av tryggade pensionsförhållanden åt befattningshavare i enskild tjänst jämväl bragts under Kungl. Maj:ts prövning. Sålunda har centralstyrelsen för svenska bankmannaföreningen i januari 1925 till Kungl. Maj:t ingivit en framställning i detta ämne. Beredd tillfälle att yttra sig häröver har svenska bankföreningen genom sin styrelse i mars 1925 till chefen för finansdepartementet inkommit med yttrande i ärendet. Vidare har svenska kontoristföreningarnas förbund genom sitt verkställande utskott i juli 1925 hos Kungl. Maj:t hemställt om föranstaltande av vissa åtgärder i denna fråga. Slutligen hava de i motionen angivna personalsammanslutningarna — svenska bankmannaföreningen, försäkringsmannaföreningen i Stockholm, Sveriges kontoristförening och kvinnliga kontoristföreningen i Stockholm — i en den 23 december 1925 dagtecknad skrift anhållit, att Kungl. Maj:t »ville låta verkställa utredning på vilket sätt erforderlig trygghet lämpligen må kunna beredas åt arbetsgivares utfästelser om pensionering av hos dem anställd personal samt för riksdagen framlägga det lagförslag i ämnet, vartill utredningen kan föranleda». Samtliga nu nämnda framställningar äro beroende å Kungl. Maj:ts prövning.

Framställningar i ämnet år 1925 till Kungl. Maj:t.

Utskottet intager till nu förevarande motion samma ställning som till den vid 1923 års riksdag väckta motionen. Beträffande särskilt frågan om pensionskassor i stiftelsens form får utskottet erinra därom, att riksdagen i skrivelse den 9 innevarande mars hos Kungl. Maj:t anhållit om framläggande om möjligt till 1927 års riksdag av förslag till lagstiftning rörande donerade medel och stiftelser.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 mars 1926.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Åkerman, Hederstierna, Klefbeck, Edw. Larson, Sandegård, J. O. Karlsson** och *Fehr*;
från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley, Leo, Jansson* i Edsbäcken, *Nilsson* i Antnäs, *Johansson* i Brånalt, *Karlsson* i Vätö och *Johanson* i Huskvarna*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Edw. Larson* och *Jansson* i Edsbäcken, vilka anfört:

»Motionären torde med sitt förslag väsentligen ha avsett att få till stånd en undersökning, huruvida icke framkomliga vägar finnas för att åt befattningshavare i enskild tjänst trygga eventuellt för deras pensionering avsatta medel. Om det behjärtansvärda i detta syfte synes enighet råda. Särskilt kan framhåvas det för rättskänslan stötande, att befattningshavare genom förekomsten av pensionsfonder, genom särskilda pensionsreglementen eller på annat dylikt sätt få grundad anledning antaga, att deras pensionsförhållanden äro på ett betryggande sätt ordnade. Med hänsyn till nu anförda omständigheter ha vi icke velat motsätta oss den av motionären påkallade undersökningen. Väl har riksdagen 1923 till behandling förehaft en fråga av likartat slag. Emellertid är att märka, att i den då väckta motionen vissa utvägar voro anvisade för frågans lösning och att hemställan gjorts ej blott om utredning utan även om förslag i ämnet. Såsom redan anförts, synes det väsentliga i nu föreliggande motion vara att få till stånd en undersökning, om någonting kan göras. Sedan 1923 har jämväl behovet av skydd för de privatanställda i nu ifrågavarande hänseende ytterligare framträtt.

På grund av vad vi sålunda anført, få vi hemställa,

att förevarande motion måtte av riksdagen bifallas.»